

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

Правові горизонти

Legal horizons

ВИПУСК 8 (21)

Суми – 2018

13. Алексеев С.С. Общая теория права. В 2 томах. – Т. 1. / С.С. Алексеев. – М.: Юрид. лит., 1981. – 361 с
14. Скакун О.Ф. Теория государства и права: Учебник. – Х.: Консум; Ун-т внутр. дел, 2000. – 704 с..
15. Ожегов С.И. Словарь русского языка / С.И. Ожегов. – М. – Русский язык, 1984. – 797 с..
16. Бару М.И. Личность в социалистическом правовом государстве / М.И. Бару // Сов. государство и право. – 1989. – № 10. – С. 26–29.
17. Назаров В.В. Особливості механізму захисту прав людини у кримінальному провадженні / В.В. Назаров // Форум права. – 2009. – № 1. – С. 385–391.
18. Комаров С.А. Общая теория государства и права: Курс лекций. - М.: 1996. - 368 с.
19. Основи законодавства України про охорону здоров'я : Закон України від 19 лист. 1992 р. № 2801-ХІІ // Відомості Верховної Ради України. - 1993. - №4.

ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ЛИХОСЛІВ'Я

Кобзева Тетяна Анатоліївна

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет

Куліш Іван Олександрович

Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет

Ми живемо у складний час змін та реформ в країні, котрі зовсім не мають сенсу без змін у свідомості та ментальності людей. Сьогодні більш популярними стають подвійні стандарти, байдуже ставлення до моральних і соціальних норм, забруднення усього до чого суспільство йшло тисячоліттями, зростання жорстокості і неповага до інших людей. Суспільство починає забувати про такі важливі питання як: повага до честі та гідності оточуючих, культурі мовлення, відповідальності за власні слова. При тому більш популярними та масовими стають: жорстокість, зверхне ставлення, неповага. Частиною подібної поведінки є явище лихослів'я, котре набирає шалених обертів.

Можна впевнено сказати що модними стають не культура і повага до інших, а зверхне ставлення до оточуючих, до того ж в усіх ланках суспільства. Грубе поводження можна зустріти як починаючи з малку, так і в зрілому віці. Лайка зустрічається у будь-якому половому колі. Почути нецензурні слова можна у будь-якому місці: школі, робочому місці, місцях відпочинку, спортивному залі, фактично будь де.

Лихослів'я не просто популярне явище, воно розвивається, набуваючи різних форм, як пом'якшуючих, серед масмедіа, так і більш жорстоких серед звичайного суспільства. Воно стає прикрасою мови, для збільшення емоціональної виразності. Лайка настільки міцно увійшла в лексикон, що багато хто нею вже не лається, а просто розмовляє. Люди втратили розуміння лайки як чогось негативного.

Звичайно в кожній країні лайка має певні особливості, а в Україні залежно від регіону так і взагалі може бути зовсім різною та переймати різних форм і шляхів походження.

Не доречно обговорювати доцільність використання лайки, адже справа кожного використовувати її чи ні, але вона не має ні в якому випадку бути завадою для інших. Кожен віддає своє значення ненормативній лексиці, дехто вважає це за норму спілкування, дехто визнає що використання її необхідне тільки в деяких випадках і все ще дехто вважає її неприпустимою.

Зараз гостро постає питання подальшого розвитку суспільства, усі мають свою думку на цей рахунок, але зрозуміло що не має сенсу розвиватись всебічно, коли немає повноцінного соціально-культурного розвитку.

У статті розглянуто сучасне правове регулювання проблеми лихослів'я, перспективи його вдосконалення, приділення уваги цьому питанню на різних історичних етапах розвитку суспільства та міжнародний досвід боротьби з ним. Авторами було проаналізовано законодавство, його проблематика в Україні, шляхи вирішення недоліків та покращення ситуації певними законодавчими діями. Визначено ключові шляхи походження та розповсюдження, суспільну небезпечність, наслідки для здоров'я. Приділено особливу увагу підвищенню актуальності питання поваги до честі та гідності людини і громадянина, оскільки у суспільстві майже взагалі відсутнє розуміння недопустимості використання нецензурної лексики, як особисто, так і своїм оточенням. Досліджено наскільки правоохоронні органи приділяють увагу проблематиці та проводять боротьбу з нею і визнано що у своїй більшості зовсім не звертають на неї уваги.

Ключові слова: мова, лихослів'я, суспільна небезпека, шкідлива звичка, честь та гідність.

Kobzeva T.A., Kulish I.O. FEATURES OF PROSECUTION FOR BAD LANGUAGE.

We live in a difficult time of changes and reforms in the country, which all do not make sense without changes in the minds and mentality of people. Today, double standards, indifferent attitudes to moral and social norms, pollution of everything that the society has been going for millennia, the increase of cruelty and disrespect for other people are becoming more popular. Society is begining to forget about such important issues as: respect for the honor and dignity of others, the culture of speech, responsibility for our own words. More popular and massive are being been: cruelty, superficial attitude, disrespect. Part of this kind of behavior is a abuse phenomenon, which is gaining fierce turns.

We can confidently say that popularity is not culture and respect for others, but popularity is a higher attitude towards others, moreover in all parts of society. Rigorous behavior can be found from old age to adulthood. Abuse is found among mens and womens. You can hear spiteful words anywhere: in school, in workplace, in places of recreation, in gym, anywhere.

Abuse is not simply a popular phenomenon, it is developing, acquiring various forms. It is becoming a decoration of speech, to increase emotional expression. Abuse entered so firmly to lexicon that many people use it not for the sake of others, but simply as a part of speech. People have lost the understanding of abuse as something negative.

Of course, in each country abuse has certain characteristics, and in Ukraine, depending of the region, it can be very different and it takes of different forms and ways of origin.

It is inappropriate to discuss the expediency of using abuse, since it is up to everyone to use it or not, but it should not in any way be a hindrance to others. Everyone gives his meaning to a abuse, somebody thinks that it is the norm of communication, somebody thinks that use of it is only necessary in some cases, and somebody stills consider it inadmissible.

Today, the question of the further development of society is acute, everyone has an opinion of this, but it makes no sense to develop comprehensively when there is no full-fledged socio-cultural development.

The article has dealed the current legal regulation of the problem of abuse, the prospects for its perfection, the attention to this issue at various historical stages of development of society and the international experience of struggle with it. The authors have analyzed the legislation, its problems in Ukraine, ways of solving disadvantages and improving the situation with certain legislative actions. We have identified key ways of origin and distribution, social danger, health consequences. Particular attention was paid to raising the relevance of the issue of respect for the honor and dignity of man and citizen, since in society there is almost no understanding of the inadmissibility of using an outrageous vocabulary, both personally and in their surroundings. It is investigated how law enforcement agencies pay attention to and deal with problems and recognize that they do not pay any attention to the majority of them.

Key words: language, abuse, social danger, bad habit, honor and dignity.

Вступ. Сьогодні суспільство починає забувати про такі важливі питання як: повага до честі та гідності оточуючих, культурі мовлення, відповідальності за власні слова та моральності. При тому більш популярними та масовими стають: жорстокість, зверхне ставлення, неповага. Одним з основних прикладів такої поведінки є лихослів'я, котре набрало загрозливої масовості.

Актуальність теми. Майже кожен зустрічається з нецензурною лексикою у своєму повсякденному житті, чуючи її в громадських місцях, учбових закладах, робочому місці та навіть іноді вдома. Задавши питання: «Чи чуєте ви нецензурну лексику?» - майже кожен впевнено відповість, що так. Чуємо її зазвичай як просто манеру мовлення, для зв'язку у реченнях, чи емоційного забарвлення мови, і як недопустимо у свою сторону. Лихослів'я використовується навіть малолітніми.

Виклад основного матеріалу. Неможливо розглядати будь-яке питання, не знаючи і розуміючи історію та поняття. Отже, за словником української мови: «Лихослів'я – уживання лайливих, соромітних слів. Грубі, недоброчливі слова і вирази, вживані щодо кого-небудь» [12, т. 6, с. 248].

Щодо історії, то таку проблему як лихослів'я було зачеплено вже з давніх часів, навіть декількох тисяч років тому. Проблема набирає поширення та спроб впливу на неї з появи християнства, слов'ян, ісламу. Адже вже тоді люди знали якою сильною енергією були наділені подібні слова, яку небезпеку вони несли. Лайка вже тоді була язиком мови з демонами. Відьми і чаклунки використовували лихослів'я для насланя прокльонів[8]. Це вказує на те що подібна проблематика існує на території України вже більше тисячі років. Відповідальність завжди була різною, в деяких народах релігія та її норми прирівнювались до закону і карались вже державою, але найголовнішою була вже відповідальність перед Богом.

Проблема лихослів'я не закінчується тільки на тому, що соціально вона проявляє

неповагу до оточуючих, чи ображає честь та гідність конкретної особи. Лихослів'я шкідливе для здоров'я. Лайку можна вважати шкідливою звичкою, й порівнювати з тютюнопалінням та алкоголізмом, чим більше вживаєш, тим важче в майбутньому зупинитися. Навіть не вживаючи, а чуючи її з будь-якого джерела, її можна зрівняти з пасивним палінням, адже будь-яка інформація котру ми чуємо все одно має дію на нас на підсвідомому рівні, та несе певну шкоду.

Використовуючи дослідження різних вчених з цього питання, було визначено що нецензурна лексика шкідлива для психологічного і фізичного здоров'я. Слова котрі ми використовуємо, або чуємо сильно впливають на мозок, та нервову систему, лайливі слова тісно пов'язані з негативними емоціями та підвищеною емоційною напругою, тому вони шкідливі для психіки. Мозок, а тим паче нервова напруга мають величезний вплив на стан здоров'я. За даними дослідників люди які терплять словникову напругу набагато частіше схильні до простуди, шлунково-кишкових та деяких інших захворювань. Тому недопустиме використання подібних слів, та використання їх своїм оточенням, бо це створює нервову напругу.

Після проведеного дослідження було досягнуто висновку що корінь проблеми найчастіше закладений з дитинства, чи підліткового віку. І звідси стає зрозуміло що виховання має проводитись батьками, адже це головний інститут виховання в суспільстві. Саме в сім'ї ми навчаємось базовому словниковому запасу, моделі нормальної поведінки, моралі, та відчуттю різниці між правильним і неправильним. Щодо насилля в сім'ї, в Україні передбачено покарання статтею 173-2 Кодексу України про адміністративні правопорушення, в тому числі психологічного характеру, куди відноситься і лайка [1]. Недарма автором популярного мультсеріалу «Сімпсони» було сказано: «Якщо ви не хочете щоб ваша дитина була схожа на Барта Сімпсона, зробіть усе щоб ви не були схожі на Гомера Сімпсона».

Найчастіше лайку можна почути в громадських місцях, де велика кількість людей. За подібне діяння, як лайка в громадських місцях, котре вважається дрібним хуліганством за статтею 173 Кодексу України про адміністративні правопорушення, передбачене покарання у вигляді штрафу, громадських, або виправних робіт, або в окремих випадках арешту[1].

У випадках образи нецензурною лексикою, передбачено цивільно-правову відповідальність. Її використовують у випадках порушення права на повагу до честі та гідності, такою як агресивне лихослів'я в сторону фізичної особи. Захист такого права через суд прописано у Главі 22, статті 297 Цивільного кодексу України. Як відповідальність найчастіше використовують матеріальне відшкодування за моральну шкоду. Особливістю даного права є те, що згідно зі статтею 3 Конституції України, честь та гідність людини є найвищою соціальною цінністю. Дане право можна поділити на дві складові частини: а)недоторканість честі і гідності фізичної особи; б)захист даного порядку в судовому порядку. Висновок з цього такий, що необхідно цінувати перед усім свою честь і гідність, та у випадку їх порушення захищати їх у судовому порядку [13].

Окремим питанням є поведінка державних службовців, адже їх поведінка має надавати довіру суспільства до державної служби та її представників. Правила поведінки регулюються наказом Національного агентства з питань державної служби Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. Кожен державний службовець або посадова особа місцевого самоврядування при прийомі до роботи мають ознайомитись з даними правилами та зробити відмітку про ознайомлення, тобто кожен державний службовець, чи посадова особа місцевого самоврядування мають виконувати усі правила з наказу. Там чітко прописано, що державні службовці мають не допускати використання нецензурної лексики, підвищеної інтонації. За порушення

подібних правил передбачена відповідальність, а саме дисциплінарна, або адміністративна [6].

Щодо міжнародного досвіду, то за приклад взято правове регулювання в Німеччині, котре є достатньо жорстким, там якщо хочеш висказати свою неповагу тій чи іншій персоні, люди повинні готувати гаманець. Там неважливо, словом нанесена неповага, чи жестом – платити все одно доведеться, а в окремих випадках доведеться отримати судимість. Самим серйозним покаранням може стати рік тюремного ув'язнення, самий великий штраф може досягати чотирьох тисяч євро [4].

Вивчаючи статистику, а саме: «Узагальнення практики розгляду справ про адміністративні правопорушення за ст. 173, 173-2 КУпАП України Краснопілським районним судом Сумської області протягом першого півріччя 2015 та першого півріччя 2016 року» стало зрозуміло, що проблемі лихослів'я майже не приділяють уваги, адже за статистикою першого півріччя 2016-го року за статтею 173 надійшло всього 6 справ, а за статтею 173-2 цілих 34. Не хотілося б вірити, що насилля в сім'ї у нас поширеніше приблизно в 5-6 разів в порівнянні з дрібним хуліганством. Як висновок можна сказати, що правоохоронні органи не звертають уваги на проблему лихослів'я.

Розробивши власні пропозиції щодо правового регулювання в питанні дрібного хуліганства, було запропоновано збільшити штраф, адже зараз він від 51 до 119 гривень, що навряд чи може здатися правопорушнику вагомим аргументом, щоб не повторювати подібні дії в майбутньому. При цьому потрібно не забувати, що штраф не завжди є доцільним щодо малозабезпечених сімей.

Образу лайкою, чи інший вид образи, як раніше зазначалось, регулює Стаття 297 Цивільного кодексу України. У серпні 2016-го року народний депутат Євгеній Мураєв висунув до Верховної Ради законопроект №5034 «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України (щодо

уточнення відповідальності за вчинення злочинів проти волі, честі та гідності особи»). Цей законопроект пропонував наклеп та образу повернути в Кримінальний кодекс України, та запропоновано це було не вперше. До 2001 року, подібні протидіяння карались кримінальною відповідальністю. Відповідно до цього законопроекту: «образу, тобто приниження честі та гідності іншої особи, виражене в непристойній формі, - карається штрафом до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян, або громадськими роботами на строк до двохсот годин, або виправними роботами на строк до одного року» [10]. Недоліком даного законопроекту була більш жорстка форма кари за образу в засобах масової інформації, чи мережі інтернет, адже передбачені не тільки більший штраф, більший термін громадських та виправних робіт, а і арешт, чи обмеження волі, що дуже сильно знизить свободу преси, та взагалі демократії в країні, котрій і зараз зовсім нелегко. Висновком з даного законопроекту можна зробити, що подібна ініціатива була б повністю правильною, але якщо прибрати жорсткі умови щодо засобів масової інформації та мережі інтернет. Правильною боротьбою з проблемою лихослів'я було б тільки введення образи до Кримінального кодексу з передбаченими штрафом, громадськими або виправними роботами, але без передбаченого за це арешту, чи обмеження волі.

Погоджуючись зі словами тези Куліша А. М. «Відповідальність за лихослів'я в громадських місцях», вважаю що необхідно визначити експертами-філологами перелік слів що вважаються нецензурними. Подібна практика вже зустрічалась в інших країнах, наприклад сусідній Росії, де Роскомнадзор ввів перелік слів заборонених до використання в засобах масової інформації, хоч подібна ініціатива там була дуже обмеженою, але вже показала практику зіставлення списку заборонених до використання слів [2]. В Україні також необхідно скласти список слів які вважаються нецензурними, але вже відносно звичайного населення. Потрібно врахувати мовні особливості населення, та скласти список, до котрого будуть входити вже не лише українські слова, а й слова мов, котрі використовують на території України, адже в нас великої поширеності мають нецензурні слова саме російської мови.

Висновки. Як висновок хотілося б зазначити, що проблема має занадто масовий характер та не зустрічає ніякого супротиву з боку держави та населення, у найкращому випадку люди можуть зробити зауваження особі, котра використовує нецензурну лексику. Узагальнюючи проведену роботу, потрібно взяти до уваги пропозиції перелічені вище та ввести в розуміння населення та держави, що честь та гідність особи є найвищою цінністю.

Література:

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення: станом на 11 серпня 2017 р. / Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Київ.: Парлам. вид-во, 2017. – 264 с. – (Бібліотекаофіційнихвидань).
2. Куліш, А.М. Відповідальність за лихослів'я в громадських місцях [Текст] / А. М. Куліш // Актуальні проблеми юридичної науки на шляху сучасної розбудови держави і суспільства : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, м. Суми, 5-7 червня 2014 р. / Ред.кол.: В.С. Венедіктов, А.М. Куліш, М.М. Бурбика; За ред.: В.С. Венедіктова, А.М. Куліша. - Суми : СумДУ, 2014. - С. 40-42.
3. Максим Нелюбин. «За козла ответишь»: какругаются на немецких дорогах / Максим Нелюбин // DeutscheWelle. – Режим доступу: <http://www.dw.com/ru/за-козла-ответишь-как-ругаются-на-немецких-дорогах/a-4861079>. – Назва з екрана. – Дата публікації: 04.11.2009.
4. Москаленко В. В. Соціальна психологія: Підручник / В. В. Москаленко. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 624 с.

5. Мясичев В. Н. Психология отношений / В. Н. Мясичев, А. А. Бодалева. – М.: Институт практической психологии, 1995. – 356 с.
6. Наказ Про затвердження Загальних правил етичної поведінки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування: від 31 серпня 2016 р. // Нацдержслужба.
7. Невинная привычка или смертный грех? Сквернословие - оружие массового поражения / [Багдасаров Роман Владимирович, Архиепископ Никон Рождественский, Протоиерей Андрей Ткачев]. – М.: Даниловский благовестник, 2012. – 193 с.
8. О грехе сквернословия. Нецензурная брань, ее пагубная сущность. – М.: Центр «Благо», 2000. – 32 с.
9. От словсвоихосудишься. Сквернословие / [Протоиерей Артемий Владимиров, Протоиерей Сергей Николаев, М. М. Дунаев, Г. П. Ансимов]. – М.: Издательство Московской Патриархии, 2013. – 86 с.
10. Проект Закону про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України (щодо уточнення відповідальності за вчинення злочинів проти волі, честі та гідності особи) / Є. В. Мураєв. – від 19.08.2016. – №5034.
11. Семиченко В. А. Психологія та педагогіка сімейного спілкування: [навч. посіб. для студентів ВНЗ] / В. А. Семиченко, В. С. Заслуженюк. – К.: Веселка, 1998. – 254 с.
12. Словник української мови. – К.: Наукова думка, 1973.
13. Цивільний кодекс України: станом 1 січня 2014 р. // Верховна Рада України. – Офіц. вид. – Київ.: Парлам. вид-во, 2014. – 250 с. – (Бібліотека офіційних видань).